

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITI YA 12

LOETSE 2013

SESOTHO PUO YA LAPENG-PAMPIRI YA BORARO

MATSHWAO: 100

NAKO: DIHORA TSE 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 7.

DITAELO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:
KAROLO YA A: Moqoqo (50)
KAROLO YA B: Ditema tsa kgokahano tse telele (30)
KAROLO YA C: Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane (20)
2. Bala ditaelo TSOHLE ka tlhoko.
3. Araba potso e le NNGWE karolong e nngwe le e nngwe.
4. Qala ka karolo ka NNGWE leqepheng le LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
5. Etsa moralo wa ho ngola(ka ho iketsetsa mmapa wa monahano, dayakeremo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopollo kapa ho etsa feela lenane la dintlha tseo a tlang ho ngola ka tsona), mme a be a lekole botjha mosebetsi wa hae ka ho bala hape, ho nahanisisa, ho hlaola diphoso, le ho nehelana ka sehlahiswa se phethetsweng. Moralo o etswe ditemeng tsohle. O tla Abelwa matshwao bakeng sa ho ela mehato ena hloko.
6. Meralo yohle e totobatswe hantle hore ke meralo, pele ho hlahiswa tema e ngolwang.
7. O eletswa ho sebedisa metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A, metsotso e 40 ho araba KAROLO YA B le metsotso e 30 ho araba KAROLO YA C.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela kaha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.

ELA HLOKO: Ngola sehlooho se loketseng seo o se kgethileng, kapa seo o iqapetseng sona meqoqong eo ho sa nehelwang ka dihlooho ho yona.
9. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang ho bebofaletsa motshwai ho tshwaya mosebetsi wa hao.
10. Bolelele ba ditema tse hlahiswang e be:
KAROLO YA A: Moqoqo-mantswe a 400 – 450.
KAROLO YA B: Ditema tsa kgokahano tse telele-mantswe a 180 – 200.
KAROLO YA C: Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane-mantswe a 100 – 120

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho se le SENG mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho 450. Hopola ho etsa moralo wa hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlahloba diphoso.

- 1.1 Wena le baithuti mmoho le ne le etile le etetse serapeng sa diphoofolo tse hlaha. Sepheo e le ho ya ithuta ka mefuta ya diphoofolo tsena. Ha le ntse le tsamaya moo serapeng, diheke tsa moo ho dulang ditau di ile tsa buleha mme ditau tsa tla ho lona. Ngola moqoqo oo ho wona o phetang ka moo le ileng la phonyoha ka teng. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

TSATSING LEO RA PHONYOHA KA SOBANA LA NALE.

[50]

KAPA

- 1.2 Boha setshwantsho sena se ka tlase, ebe o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang/hlahiswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se le bale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitswe ho *Move 30 Pudingwana 2012*]

[50]

KAPA

- 1.3 Lelapa la heno le ne le menngwe moketeng wa lenyalo la moradi wa moahisane wa lona. Lenyalo e ne e le le lesweu. O kgutlile moo o sa le bale botle boo o bo boneng moo. Ngola moqoqo oo ho wona o hlalosang botle boo. Sehlooho sa moqoqo e be:

LENYALONG LEO, HAESALE KE AHLAME, KE MAKALLETSE BOTLE BO BOKALO.

[50]

KAPA

- 1.4 Naha ya Aforika Borwa e bonahetse e aparetswe ke leru le letsho, mehwanto ya basebetsi ba merafong ba tseka ho nyollelwa meputso ke bahiri ba bona. Sena se bakile hore ho shwe batho ba bangata. Ebe mehwanto ke tharollo hotle o fumane seo o se batlang? Ngola moqoqo oo ho wona o tshehetsang ntlhakemo ya hao. Sehlooho sa hao e be:

MEHWANTO E HLOKISA AFORIKA BORWA BOTSITSO LE NTSHETSO PELE.

[50]

KAPA

- 1.5 Lefapha la Thuto le dumella banana ba ithwetseng ho kena sekolo. Sena se ngongorehisa matitjhere haholo ka ha ba tshaba hore banana bana ba tla pepela ka diphaposing tsa ho ithutela, mme ba tla hloka batho ba ba thusang nakong eo ba pepang. Ebe ke taba e nepahetseng hore baithuti ba kene sekolo ba ntse ba ithwetse. Ngola moqoqo oo ho wona o tshehetsang mahlakore ana ka bobedi. Sehlooho sa hao e be:

NA KE HANTLE HORE BANANA BA ITHWETSENG BA NNE BA KENE SEKOLO?

[50]

KAPA

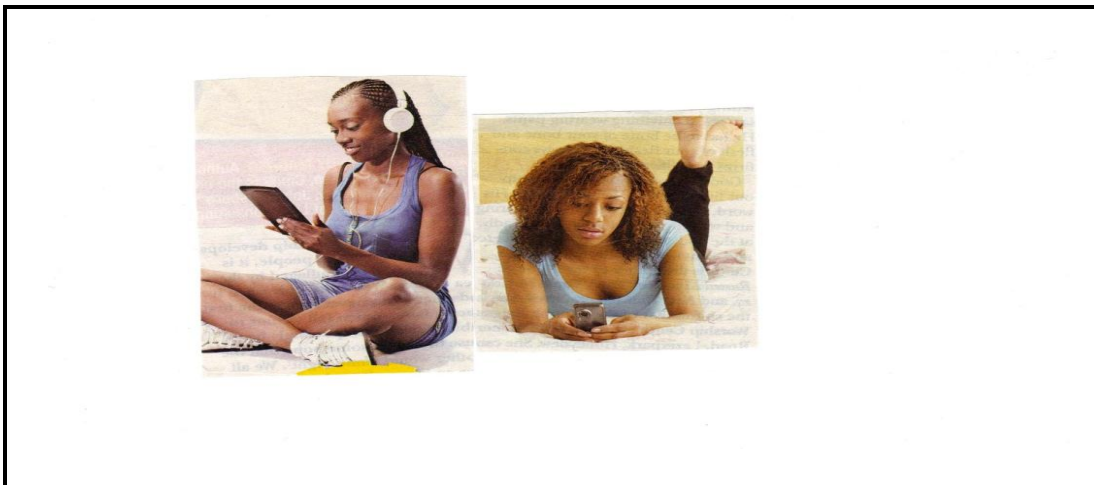
- 1.6 Basotho ba ne ba nepile ha ba re “motho ke motho ka batho”. Sena se bolela hore batho ba a thusana, empa mehleng ena batho ba ntse ba tloha hanyane hanyane ho seo. Ba shebana feela ha e mong a hlhelwa ke mathata. Ngola moqoqo oo ho wona o pepesang karolo ya bohlokwa e bapalwang ke batho bao o phelang le bona. Sehlooho sa hao e be:

BOHLOKWA BA HO BA LE MOTSWALLE/METSWALLE

[50]

KAPA

- 1.7 Boha setshwantsho sena se ka tlase, ebe o ngola moqoqo o itshetlehile mohopolong wa sehlooho o qholotswang/ hlahiswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralalo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitse ho *Move* July 2012]

[50]

KAPA

- 1.8 Kgwedi e nngwe le e nngwe maqheku le maqhekwana a fumana tjhelete ya bona ya boholo (peyi). Tjhelete ena ba e amohella dibankeng le mabenkeleng. Ha e le matsatsi ana, botlokotsebe bo ba bongata haholo. Maqheku le maqhekwana a nkelwa ditjhelete tsa ona ka mahahapa ke ditlokotsebe. Se seng sa ditlokotsebe se ile sa bonwa ha se etsa ketso ena, setjhaba sa kena ho sona ka melamu, majwe le tse ding. Ngola moqoqo oo sehlooho sa wona e leng:

SETJHABA SA RUTA SETLOKOTSEBE HORE BOSHODU HA BO LEFE. [50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole tema e le nngwe ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo wa tema ya hao, mme o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 2.1 Sekolo sa lona se rerile ho qala dithuto tsa tlatsetso ho thusetsana le baithuti ba Kereiti ya 12 ho lokisetsa ditlhahlobo tsa mafelong a selemo. Ngolla Lefapha LENGOL0 le kope ho ekelletswa matitjhere kaha bana ba bangata haholo. [30]

KAPA

- 2.2 Dikgohola di thefutse motse wa heno matsatsing a fetileng. Setjhaba se helehetswe ke matlo ba bang ba senyehetswe ke thepa. Wena o e mong wa batho ba wetsweng ke koduwa ena. Lefapha le o kopile hore o ba ngolle RAPOROTO, mme o ba tlalehele ka koduwa ena hore ba le fe thuso. [30]

KAPA

- 2.3 O kgethuwe ho ba mongodi wa mokgatlo wa baithuti sekolong sa heno. Le batla ho etsetswa mokete wa dikgau tsa baithuti ba sebeditseng hantle dithutong le ho tse ding dintho. Ngolla mosuwehlooho MEMORANTAMO o mo kopang ho etsa mokete ona le be le bolele sepheo sa ho kopa mokete oo. [30]

KAPA

- 2.4 Ho hlokahtse titjhere ya lona sekolong. O kopilwe ho etsa puo lepatong la hae jwalo ka ha o le moemedi wa baithuti. Ngola PUO ya matshediso ho ba lelapa phupung eo ya hae. [30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3.**

Kgetha mme o ngole tema e le nngwe ya bolelele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120. Hopola moralo, o be o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 3.1 Malome wa lona o robetse sepetlele o ile a fumana kotsi ya koloi. Ngola POSEKARETE eo ka yona le mo lakaletsang hore a fole kapa a phele. [20]

KAPA

- 3.2 Batswadi ba hao ba rera ho o etsetsa mokete wa letsatsi la hao la tswalo. Ba o kopa hore o meme motswalle wa hao wa hlooho ya kgomo ho tla moketeng oo. Ngola KARETE YA MEMO eo o mo tsebisang hore e tla ba sebui moketeng oo. [20]

KAPA

- 3.3 Ha dikolo di ne di kwetswe mariha, le ile la etela ha malome wa hao. Di ngata dintho tse ileng tsa etsahahala ha le le moo. Ngola DAYARI ka diketsahalo tsa matsatsi a mahlano feela le le moo. Hlahisa tse bohlokwa le tseo o sa lakatseng ho di lebala bophelong ba hao. [20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100